

PÅ FÄRDVÄGARNA

På färdvägarna

Ja, bror, jag har fällt mina tänder i rätt och behaglig tid
och läst för prästen och stenat höns och stört gamla tanter frid,
och lekt både präst och rövare och luffare och kung
och älskat som gossar älska, och svultit och varit ung,
och gått genom milslånga marker i snö och köld och skur
och kastat sand mot fönstret i min tjugonde jungfrubur.
Och så har jag läst några böcker om kärlek, stjärnor och krig,
och tagit många och farliga steg på livets tunga stig,
och lärt mig simpel, engelsk slang i en mörk och lortig skans
och sett när korallsjöar gå galopp i Södra Korsets glans,
och bott hos en irländsk Sussi med tretton fåglar i bur,
och älskat och kommit levande ut - jag vet bara inte hur!

Jag har stått på piren i regnet och hackat tänder av frost
och levat länge och lustigt på en sjåares våta kost,
och jag har haft en far - och en mor, sorgsen och tyst och from
och hon har skrivit långa brev, P. R. till Sailors Home,
brev som ha bränt i fickan mången het och skamlös kväll
när jag gömt mig själv för dagern på en svart chicagobordell.

Och när lusten att vandra vikit, har jag kommit penninglös hem
och fått mat och en bädd av mor och far - och suttit och ljugit för dem!
Nu sitter jag blek och blodlös i ett bokfyllt och stilla rum
och skriver lögner på vita blad medan dagen drunknar i skum.
Då slänger jag skräpet på golvet och sluter ögonen hop
och tycker jag hör ur sommarens storm ett sakta lockande rop.
Då ser jag hamnarnas tusen ljus vinka vänligt fjärran från,
då hör jag mistluren böla och klockbojens ringande då
Det är som en helg över redde, och det gröna skummet yr,
när gamla Martha stampar i havet vid Ellis fyr.

*

Hallå! Är det land? Hej, Newyork - yankeys, hur mår ni i dag?
Har ni ägg och härskan skinka? Bjuder skepparen över lag?
Det är som en helg över Brooklyn - det är dans som till våldsamt musik,
när Marthas bogankare dyker i Yerseys gula vik.
Det luktar sot och storstad - hej, Tom, vi ha klarat oss bra,
vi dricka en skål för Martha, och för hamnen ett högt hurra!

*

Åh, jag sitter såsom i syner - nu ramlar redde itu,
bakom blänka fullskrivna luntor - jag är trött - vad är klockan? Sju!
Min bokhylla? Bah! Ett varufack, buntade tankar som stå
och viska: ditt liv är levat och din värld är skymningsgrå!

DAN ANDERSSON
SÄLLSKAPET

Bildat den 5 augusti 1962

Kära Dan Andersson-vän!

Jag ber verkligen om ursäkt. Vi har i höst arbetat med att bättra organisera och uppdatera adressregistren och våra ekonomiska system, så

att vi framöver *inte* ska skicka ut påminnelser till medlemmar som redan betalat in medlemsavgiften. Vi ska heller *inte* tappa bort namn i listan över ständiga medlemmar, som tyvärr blev fallet i förra numret av *På färdvägarna*. De sistnämnda finns nu med i detta nummer, på sidan 12. Jag hoppas att ni har överseende och tror på bot och bättring.

I höst har vi inlett vår serie med kulturcaféer på Dan Andersson Museum: alltid sista lördagen i månaden kl 11-15, så att det ska vara lätt att komma ihåg. Caféerna har varit välbesökta och uppskattade så vi kört vidare till våren. Läs mer på sidan 7, om Dan Andersson Museum. Vi har även genomfört uppskattade Dan Andersson-program på Ludvikas flyktingboenden och internationella program på museet, eftersom vi erhållit integrationsprojekt-pengar från kommunen.

Nu ser vi framåt! Detta nummer av *På färdvägarna* har ett internationellt tema. Visste ni tex att Dan Andersson har släktingar i Thailand? Eller att byn Pato i Afghanistan påminner om Skattlösberg? Läs och begrunda även Elsebeth Bangs eftertänksamma text om Dan Andersson, på danska.

Planeringen av Dan Andersson-veckan 2017 är i full gång och snart är det dags att utse årets olika pristagare! Nominera dina favoriter! Läs mer på sidan 5 om Dan Andersson Sällskapets priser och skicka in dina förslag bums. 6 april firar vi Dan Anderssons födelsedag och 27 maj är månadens kulturcafé kombinerat med Vårträffen 2017. **Missa inte!**

Ylva Sellin Isaksson

Ordförande, Dan Andersson Sällskapet

*Underligt det är att älska gamla minnen
som ha grånat,
underlig är världen vida, underliga äro vi.
Kärlek, barn och bo och blom så gott jag
kunnat har jag hånat
och mitt hjärta det vill brista vid en sång
om Nana Li.*

OMSLAGET

Dan Anderssons dikt *På färdvägarna*, från *Efterlämnade dikter* (1922). Flaggor från Sverige, USA, Thailand, Paraguay, Afghanistan, Danmark och Finland.

INNEHÅLL NR 31 - 2016

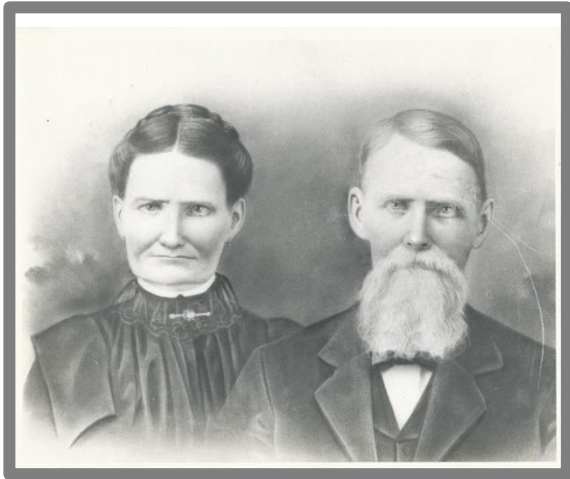
2. * **Ordföranden har ordet**
av Ylva Sellin Isaksson
- * **Underligt det är ...**
av Dan Andersson
- * **Svaren på vår Quiz i nr 29**
3. * **Dan Anderssons släkt i USA**
av Christer Gustafsson
5. * **Lämna förslag på pristagare!**
* **Intryck från 15 års juryarbete med Dan Andersson-priset**
av Lars G Lindström
7. * **Dan Andersson Museum**
* **Dikten Till Dan Andersson**
av Habib, Afghanistan
8. * **Den lange rejse**
Av Elsebeth Bang, Danmark
10. * **Otto Blixt – Pionjären i finnmarken, del 2**
av George Hahne
12. * **Epilog** av Dan Andersson
* **Sällskapets medlemmar**
* **Tidningsinformation**

SVAREN PÅ VÅR QUIZ I NR 29

1. Poeten och Nobelpristagaren Tomas Tranströmer dog 2015.
2. Dramatikern William Shakespeares pjäs *Hamlet* utspelar sig i Helsingör, Danmark.
3. Poeten Gustaf Fröding liknade prostens vid en öst i dikten *Våran prost*, ur *Guitarr och dragharmonika* (1891).
4. Romanen *De tre hemlösa* utkom år 1918.
5. Poeten, dramatikern, författaren mm Pär Lagerkvist fick Nobelpriset år 1951.
6. **Här hade det smugit sig in ett fel!** Frågan skulle naturligtvis vara *Vilken roman har författaren ELSIE JOHANSSON inte skrivit?* Då blir svaret *Snabba cash* (författad av Jens Lapidus).
7. Maeve Binchy var en irländsk författare.
8. Skalden C M Bellman levde 1740-1795.
9. Boken *Strövtåg i Ranrike* (1957) författades av Evert Taube.
10. Författaren Karin Boye dog i april 1941.

INGA-LILL SERBY I VÅRBY är förstapristagare!

Hon har belönats med Dan Andersson Sällskapets dubbel-cd *40 Dan Andersson-tolkningar*. **Grattis!**

Dan Anderssons faster Sara emigrerade 1875 till USA. Där gifte hon sig året därpå med en annan svensk emigrant, Karl Petter Andersson.

DAN ANDERSSONS SLÄKT I USA

Att Dan Andersson hade nära släktingar som emigrerade till Nordamerika är säkert bekant för de flesta läsarna av denna tidskrift. Men kanske är det inte lika bekant hur dessa familjer utvecklats och lever idag. Eftersom jag fördjupat mig lite grand i detta, så tänkte jag dela med mig av det jag fått reda på. Det är naturligtvis långt ifrån komplett, men i alla fall ett bidrag till kunskapen om amerikagrenarna av Dan Anderssons släkt.

Liksom gäller för de flesta svenska släkter så finns det förstås många lite mer avlägsna släktingar till Dan som emigrerat, men jag koncentrerar mig i första hand på ättlingarna till hans faster Sara och hennes barn August och Clara. Viss kontakt har jag dock även med andra grenar av amerikasläkten.

Som också de flesta säkert vet, så var det två av pappa Adolfs syskon som emigrerade. Faster Sara emigrerade 1875, och farbror Simon följde efter, fem år senare. Även Dans bror Gustaf flyttade senare (1911) till Nordamerika, men hans öde tänkte jag inte utveckla närmare här.

Sara Andersson gifte sig 1876 i Swedish Evangelical Lutheran Bebbania Church. Hennes man var också en svensk emigrant, nämligen Karl Petter Andersson från Rök i Silleruds socken i Värmland. Han kallade sig i USA för Charley, ibland Chas. Enligt vad deras sondotter uppger så träffades de i Ishpeming, Michigan, och gifte sig där. De flyttade sedan till Iowa, nära Dows, där de köpte mark. I Michigan föddes äldsta dottern Hannah 1877, och i Iowa föddes troligen tre barn, Emily 1878, Christine 1880 och Victor 1882. Victor dog plötsligt, bara 10 dagar gammal.

Efter några år, och flyttade familjen norr ut till

Forest Lake, Columbus i Anoka County, Minnesota. Där köpte de våren 1883 lite mark, 40 acres, så småningom utökat till 120 acres. Där föddes de övriga barnen, Ida 1883, Emma 1885, Carl (Charley) 1887, August 1888 och Clara 1890. Charley var den som levde längst, han blev drygt 90 år. Det är i första hand ättlingar till August respektive Clara som jag har regelbundna kontakter med.

Sara och Karl Petter fick alltså många barn. Några av barnen dog unga, men de flesta gifte sig och fick i sin tur många barn. August och Clara fick t ex 11 respektive 9 barn. Familjen har därför växt sig riktigt stor, med många barn i varje led, och omfattar idag ett par hundra personer (oräknat ingifta). **De äldsta barnbarns barnbarns barnen är födda på 1980-talet, så det är mycket möjligt att det finns en sjätte generation också** vid det här laget, men det vet jag inte säkert.

Dan Anderssons farbror Simons dotter Pauline (Linnie). Foto från hennes bröllop med Christofer Mix. Hennes bror Charlie står bakom brudparet. Dan umgicks flitigt med Charlie när han besökte familjen i USA.

August var född 1888, och alltså jämgammal med Dan som besökte sin faster Sara och hennes familj, inklusive kusinen August, 1902. August var näst yngst i syskonskaran. När han var endast 16 år dog fadern Charley (Karl Petter), 60 år gammal. August och hans ett år äldre bror Charley fick då tillsammans med mamma Sara ta hand om farmen i Forest Lake.

När första världskriget utbröt blev brodern inkallad, och tjänstgjorde i Frankrike på ett slags sjukhuståg. August tog då mer eller mindre ensam hand om farmen och sin åldrande mor Sara. Hon dog 1922, varefter August 1923 gifte sig med Grace Waddell, född 1904 i Iowa. August levde till 1959 och Grace ända till 1998.

Enligt barnen var det ett mycket lyckligt äktenskap, och de begåvades som sagt med 11 barn (varav ett tvillingpar) födda mellan 1925 och 1948. Alla dessa utom ett nådde vuxen ålder, gifte sig och fick barn, totalt 34 barnbarn blev det.

Av denna stora syskonskara, Dan Anderssons kusinbarn alltså, lever fortfarande 6 st, och ytterligare två dog så sent som 2016. Naturligtvis finns det en lång rad av olika yrken bland dessa familjemedlemmar. Många är engagerade i kyrkliga organisationer av olika slag, och ett genomgående drag verkar vara den starka tron. Intressant är också att flera ägnar sig åt kulturell verksamhet – musik, teater mm. Kanske kan det vara samma konstnärliga gener som Dan Andersson hade del av?

Yngsta barnet i Saras och Karl Petters barnskara, Clara Augusta, föddes 1890 och levde till 1965. Hon gifte sig 1912 med John William Grubbs från Pennsylvania. Det blev som sagt också en mycket barnrik familj. Totalt föddes mellan 1913 – 1934 hela 9 barn. 8 av dessa levde till vuxen ålder och bildade egna familjer med barn.

På Claras gren föddes 37 barnbarn, och många ättlingar finns i ytterligare 2 eller 3 generationer. Yrkesspridningen i denna familj är förstås också stor. Med så många medlemmar är naturligtvis bostadsorterna mycket spridda. **De täcker stora delar av USA, och även långt utanför landet, t ex Thailand. Dock lever mig veterligt ingen i Sverige.**

Det verkar finnas en mycket stark sammanhållning i släkten. Ättlingarna till August och Grace träffas t ex på olika platser i USA vart tredje år. Man har ett mycket varierat och tilltalande program som sträcker sig över flera dagar, och träffarna brukar vara mycket välbesökta.

Man är också medveten om sitt släktskap med Dan Andersson. Jag har själv lämnat information har jag och min fru inte haft möjlighet att delta i någon träff, trots inbjudan.

PS

Dan Anderssons farbror Simon (som han besökte 1902) tecknade sig för ett sk homestead i norra Minnesota. Simon och hans svärson Stephen Barrott (gift med Johanna) var två av dem som organiserade *Shamrock township* i Aitkin county 1903. Simon valdes i augusti detta år till "chairman board supervisor" (motsvarande borgmästare) för Shamrock. Tyvärr var inte äran långvarig, eftersom Simon drabbades av slag i november samma år, och blev delvis förlamad. Han avled i april 1904 efter ett andra slaganfall. Svärsonen fick också en betydelsefull position i organisationen. Simons son Charlie (Dans vän) byggde också en gård för sig och sin familj i Shamrock och bodde där en stor del av sitt liv.

Det finns förstås mer att redovisa om Dans släkt i USA, men det medger knappast utrymmet. Om någon vill veta mer eller kommentera, komplettera och rätta till något av det jag berättat, så är det förstås fritt fram att kontakta mig.

Christer Gustafsson

Foton © släkten Anderson och Christer Gustafsson
ch.gust@telia.com

LÄMNA IN FÖRSLAG PÅ PRISTAGARE 2017!

Det stora Dan Andersson-priset ska tilldelas nationellt etablerade poeter, författare, visdiktare eller musikanter som verkar i Dan Anderssons anda eller personer som förtjänstfullt bidragit till att nationellt skapa kunskap och förståelse för Dan Anderssons liv och författargärning.

Gunde Johansson-priset ska tilldelas den eller de personer som på ett positivt, lyhört och utåtriktat sätt arbetar med att föra ut Gunde Johanssons verk och anda i ord och ton till en bred allmänhet.

Det nya **Lilla Dan Andersson-priset** instiftades 2014 av Dan Andersson Sällskapet och Roomi stiftelse. Priset ska tilldelas unga kulturarbetare som verkar i Dan Anderssons anda.

Vill du veta mer om priserna och vilka som fått dem tidigare så kan du läsa på Dan Andersson Sällskapets hemsida under fliken LYSSNA/LÄS!

Priserna delas ut under Dan Andersson-veckan 2017. **Dan Andersson Sällskapets medlemmar kan lämna förslag till alla 3 priser. Skicka dina förslag - senast fredag 31 mars 2017 - till**

DAN ANDERSSON MUSEUM
Engelbrektsgatan 8
771 30 Ludvika
Eller e-post: museet@passagen.se

JURYARBETET 2017

Förslagen hanteras av tre olika jurygrupper som tar beslut i frågan om vilka som blir årets pristagare. I juryn för Dan Andersson-priset sitter Lars G Lindström, Heidi Baier, Ellinor Brolin och Ylva Sellin Isaksson. I juryn för Gunde Johansson-priset sitter Ingrid Johansson, Billy Shamrock Gleissner och Puch Magnus Olsson. I juryn för Lilla Dan Andersson-priset sitter Michael Toivio, Christine Tomtlund och Ylva Sellin Isaksson. **Frågor kring detta besvaras av sällskapets ordförande Ylva Sellin Isaksson: 070-385 07 13, 813sellin@gmail.com.**

INTRYCK FRÅN 15 ÅRS JURYARBETE MED DAN ANDERSSON-PRISET

Dan Andersson-priset instiftades 1963. Förste person att motta priset var **Otto Blixt**, Grangärde. Otto var hembygdsforskare och arbetade för att bevara Luossastugan med Skattlösbergs bygdegille.

Poeten **Olle Svensson** och författaren **Nils Parling**, som följde närmast efter är tungt förknippade med sällskapet. Nils Parling är dessutom den enda som fått priset två gånger (1966 och 1976).

När man läser förteckningen av mottagare av Dan Andersson-priset är det som en vandring genom svensk viskonst och litteratur under 1900-talet och början av 2000-talet. Namn virvlar upp som slår an i hjärtrakten och är djupt förknippade med Dan Andersson Sällskapets fortlevnad och överlevnad. Namn som **Gunde Johansson**. Han var, tillsammans med Nils Parling, Ivan Oljelund och Fridolf Pettersson, en av grundarna. Han var senare också i många år Dan Andersson Sällskapets ordförande.

Gunde Johansson. Foto Clas Göran Carlsson

Gunde Johansson träffade jag vid två tillfällen när han uppträdde på Kista hembygdsgård på Vaddö och när han ensam beträdde Dramatens stora scen och fängslade en fullsatt salong. Senare har jag träffat **Bengt Pohjanen** (pristagare 1998) i hans ortodoxa kyrka i Överkalix vid en resa i Norrbotten 2009 som jag gjorde med några vänner. Jag påminde honom då om Dan Andersson-priset, och

han svarade att det betydde otroligt mycket för hans fortsatta författarskap.

Femton års juryarbete

Jag kom med i juryn för Dan Andersson-priset 2002 och har sen dess medverkat som en av tre jurymedlemmar. Den förste jag var med om att tilldela priset var **Göran Greider**, 2001, bla chefredaktör på Dala-Demokraten. Han har därefter medverkat i Dan Andersson-veckan vid ett flertal tillfällen och skrivit en bok om Dan Andersson: *Det gångna är som en dröm och det närvarande förstår jag inte* (2008).

När det var aktuellt med ordförandebyte efter Torsten Pettersson, tog jag kontakt med Göran Greider för att efterhöra hans intresse för att verka som ordförande i sällskapet. Han var smickrad över erbjudandet, men kände att hans roll som författare, poet och debattör satte en möjlig gräns för detta uppdrag.

Året efter tilldelades journalisten, författaren och debattören **Maria-Pia Boëthius** priset. Hon kände sig mycket hedrad, och medverkade under Dan Andersson-veckan 2002 vid Luossastugan med ett långt anförande om det "släktskap" som hon kände för och med Dan Andersson.

Pär Sörman, 2003, var ett lika samstämmigt jurybeslut, som **Nisse Munck** året efter! Nisse avled 2010 och hans minne är starkt förknippat främst med värdskapet i Luossastugan i 21 år, och den som varit där längsta tiden även om Linda Rattfelt tillsammans med Roine Lindström, är honom nära på spåren med 19 gånger.

2005 fick **Saxdalens manskör** ta emot priset och det var frågan om den uppbyggda scenen på Luossagärdet skulle hålla för hela gänget. För säkerhets skull fick de framträda vid sidan om.

Pompeyo Lugo Méndez, en paraguansk Dan Andersson-tolkare, fick Dan Andersson-priset 2006 (foto från www.abc.com.py). Han var en lite udda fågel i detta sammanhang, som Dan Andersson Sällskapets dåvarande sekreterare Lars Järnemo lyfte fram.

Lars Järnemo blev själv pristagare 2011 för sitt mångåriga slit i Dan Andersson Sällskapets styrelse och som redaktör för medlemstidningen *På Färdvägarna*.

Skivan Svarta ballader (2005). © Sofia Karlsson

Däremellan hittar vi författaren **Marcus Birro** (2007) och **Sofia Karlsson** (2008). Hon hade utkommit med sin Dan Andersson-skiva *Svarta Ballader*, som ramlade ner i musikhjälten som en meteor och blev mäkta omtyckt.

Björn Jadling, denne lokale Dan Andersson-tolkare, kämpade jag i många år för att han skulle prisas. 2009 var vi överens om att han stod på tur. Den halländske viskompositören **Alf Hambe** erhöll därefter priset 2010. Han är inte i första hand känd som Dan Anderssontolkare, men ha gjort fina egna visarrangemang och en värdig pristagare.

Nils Holmdahl och hustrun **Hélène Littmarck Holmdahl** (se foto på sidan 5, från www.ludvika.se) erhöll gemensamt Dan Andersson-priset 2012. Deras intresse för Finnskogarna och dess befolkning ha avsatt sig i många litterära verk, utställningar och program under 40 års idogt forskningsarbete.

Vissångerskan **Linda Rattfelt** belönades 2013 för sitt långa värdskap som guide vid Luossastugan, ett värv som ännu inte avslutats. **Jörgen Dicander** - poet, författare, kompositör och dramatiker - stred jag för i många år, och hans författarskap är väl värt priset.

Pristagarna 2015 - **Björn Hedén och Marketta Franssila** - belönades för deras långvariga och pedagogiska muskarbete. **Birgitta Åhrås** (2016), slutligen, kräver ingen närmare presentation. Under många år har hon lett vandringar i bygden och spridit kunskap om Finnbygden och Dan Anderssons liv.

Det har funnits en tanke (men jag är medveten om att den inte är helt regelrätt genomförd) att kontinuerligt ena året belöna en musicerande visdiktare och andra året en skribent. Min gode framlidne vän - och tidigare Dan Andersson Sällskapets ordförande Ingemar Ingevik (vi arbetade även tillsammans i valberedningen i tio år) - var överens med mig om att vi verkligen ville verka för detta i juryarbetet.

Lars G Lindström
Publicist och författare

DAN ANDERSSON MUSEUM

Varmt välkommen in till museibutiken, kontoret och Dan Andersson Museum på Engelbrektsgatan 8 i Ludvika. Vi fortsätter med våra generösa öppettider och håller lokalerna öppna kontinuerligt tisdagar-fredagar kl 10-17 och lördagar kl 11-15.

Vi fortsätter även med kulturcaféerna på Dan Andersson Museum, alltid sista lördagen i månaden kl 11-15. Vi träffas och musicerar, läser och diskuterar Dan Andersson. Ta med ditt instrument, något du vill läsa upp eller bara slå dig ner för att prata en stund och ta en fika.

Vårens kulturcaféer på museet 2017

- 28 januari
- 25 februari
- 25 mars
- 29 april
- 27 maj: Kulturcafé + Vårträff!

Dessutom firar vi traditionsenligt Dan Anderssons födelsedag - torsdag 6 april 2017 - med Öppet Hus på Dan Andersson Museum.

Vi fortsätter också det goda samarbetet med grundskolan i Ludvika kommun, med kontinuerliga guidade klassbesök på Dan Andersson Museum. Vi välkomnar naturligtvis även hela tiden besök av andra grupper, tex via researrangörer och ideella krafter som hjälper till på Ludvikas flyktingboenden. För bokning av guidade visningar, vänligen kontakta Dan Andersson Museum: 0240-100 16, museet@passagen.se.

Slutligen är det fri entré för alla barn och ungdomar under skolornas sport- och påsklov 2017.

Välkommen till Dan Andersson Museum!

Gigi Karlestedt

Dan Andersson Museum

Till Dan Andersson

*Pato i provinsen Jaghori
Skattlösberg i Dalarna
Två byar, så olika, så lika
Två liv, så lika, så olika*

*Vi föddes i två hörn av världen
men har samma öde
Du kände främlingskap för livet
och samhället
Själv är jag utstött från mitt land,
en främling i världen
Lever illegalt med
asylens förbannelse,
förödmjukelse och förnedring*

*Idag bor jag i ditt hemland
men med samma känslor
av frustration och förtvivlan som du*

*Ja, min vän, vi är båda offer
- offer för världens orättvisor
Vi föddes i två hörn av världen
under olika tider
Men med samma öde*

*Dagens situation är mörkare
än på din tid
Vi pressas i en värld full av orättvisor
Kalla och känslolösa är människorna
som har makten
Systemet har gjort dem till robotar
Kylan breder ut sig
Du finns inte mer för att se
vår värld som den ser ut idag*

Habib, 2013

Flykting från Afghanistan

DEN LANGE REJSE

Det er begrænset, hvad man kan se i børnehøjde. Her er der tale om alle sanseindtryk, der hele tiden påvirker os igennem livet. Det kan blive fragmenter, der bliver stående som varige minder. Sådan oplevede jeg det på min første rejse til Värmland i begyndelsen af 1950.

Lyden fra en lut og stemmen der fortalte os om, hvordan det var, når længslen blev til ord om at

*Jag väntar vid min mila
medan timmarna lida
medan skogarna sjunga
och skyarna gå.*

*Jag väntar på en vandrerska
från färdvägar vida –
Den käraste, den käraste
med ögon blå.*

Her "mødte" jeg Dan Andersson for allerførste gang. Gunnar Turesson sang af hjertet i den svenske præstegård. Det blev sunget med samme betagelse og inderlighed som ordene i digtet. En kærlighedsvis med ønsket om noget som barnet ikke forstod, men fornemmede i de voksnes øjne.

Årerne går og Dan Andersson går med. Alt ses nu ikke mere fra børnehøjde og her begynder tankerne. Hvad var det, der blev sunget? Hvor kom det fra? Hvem handlede det om? Livets store spørgsmål kommer nærmere og nærmere og vi vil så gerne forstå det.

Dan Andersson fødtes i skolehuset i Skattlösberg 1888. I tidlig barndom mistede han sin lillesøster, hvilket kom til at præge hans sind og gudsforhold. Ved den lille piges bære spørger han sin far: "Hvem har gjort det?": Gud fader", svarede Adolf. Vi ved, at far og søn havde meget at give hinanden.

Som Dan Andersson, spørger vi os selv: "Hvor var Gud og hvem var han? Hvorfor lod han menneskebarnet dø? Kan man elske sådan en Gud, og frygter man Ham?" Det er tankerne. Rejsen bliver lang for os og snor sig ud og ind omkring andre guder. Det handler om at miste, men ikke fodfæstet. I Dan Anderssons digt "Spelmannen" findes i sidste vers en trøst og måske en lettelse i ordene: "Och jag vill dö och jag vill spela till uppståndelse en gång." Vi slår følge med ham på de lange vandringer, ligesom sommerfuglen der vil ud – vil bortvil finde vej – måske hjem? Men hvor var det? Det blev den store digters stadig tilbagevendende tanker. Her i digtet "Omkring tiggarn från Luossa" bliver tanken om det menneskelige/guddommelige store spørgsmål for ham, da han søger "bortom og bakom" for derved at finde den Gud, som ikke er menneskeskabt. I sin søgen og uro, længtes han ofte bort, men vendte hurtigt tilbage til "Det gräsiga kärret vid So." Her fandt han den styrke, som var nødvendig, for at kunne begive sig videre.

Tanken om synd og nåde var et gennemgående tema hos Dan Andersson. I digtet "Fången" opleves den lange svære vandring som en vej, han MÅTTE gå. Om den bod og anger, der kunne give ham syndernes forladelse – håbet og troen på, at være i stand til at nå til "solens port" i Guds rige.

Anna Stina Knas, Dan Anderssons farmor, som bodde hos familjen i Skattlösberg fram till sin död.
Anna Stina Knas,
Dan Andersson's paternal grandmother.

Helt fra Dan Anderssons ungdom kom farmoderen, Anna Stina Knas, til at spille en betydningsfuld rolle for ham. Hun var en meget bemærkelsesværdig og stærk kvinde, som havde oplevet stor nød og modgang. Da hun dør i 1904, kommer det til at præge den 16 årige for resten af livet. Da Dan Andersson mange år senere fortalte sin farmors historie i novellen "En anklage," indleder han med et citat fra Jobs Bog :

*De onde flytter markskel
Ranede hjerde har de på græs.
Faderløses æsel fører de bort
Og enkens ko tager de i pant.*

I Dan Anderssons digtning fordriver Baron Roth enken, Anna Stina Knas og hendes faderløse børn fra deres hjem ved Bränttjärn.

Niklas Bergius och Eva von Bahr, lärare och vänner från Brunnsvik.

Niklas Bergius and Eva von Bahr, teachers and friends from Brunnsvik.

Ægteparret Niklas Bergius og Eva Von Bahr var lærere på Brunnsvik Folkhögskola, da Dan Andersson var elev samme sted 1914-1915. De to kom til at betyde meget og Dan Andersson siger et sted : "Han er den till vilken man går, när man känner, att man ej kan leva mer, om man ej får tala om synd och nåd, när hela ens själ är sliten i trasor och allt man gjort förefaller en som smuts." Det skal også siges, at tvivlen og uroen ikke alene var det domnante hos Dan Andersson. Han kendte helt klart også til glæden og humoren i livet sammen med sine venner. Da var han ofte midtpunktet.

Her skal også nævnes et menneske, som ofrede meget af sin tid og aldrig var tilbageholdende, hvad angik støtte og opmuntring til den fattige digter. Rebecka Svensson fra Ronneby.

Først 1914 fik Dan Andersson udgivet sin debutroman "Kolarhistorier." Siden fulgte mange flere. Så vil jeg slutte med disse ord :

*Jag hör på stjärnorna och träden och hela den
höstmörka jorden, hela det stormande underbara
livet, men högst av allt hör jag kärlekens sång, full
av gudomlig glädje mitt i all mänsklig sorg. Och när
den sången ljuder fulltonig, då är lidandet en lisa
och själva döden har ingen makt mer.*

Dette og meget meget mere, er der at sige. Og når Dan Andersson veckan slutter først i august, så er det alt dette dagene handler om.

Elsebeth Bang

Skribent och fotograf

I Skattlösbergs hembygdsgrilles museum finns tusentals bruksföremål och redskap som Otto Blixt samlade in genom åren.

OTTO BLIXT – PIONJÄREN I FINNMARKEN, DEL II

I den här trakten fanns det över trehundra bote-medel mot olika krämpor. Att till exempel rista in "fransos" i en tall var ett gammalt beprövat knep. Nästan alla sjukdomar kunde då betvingas. Dock inte avundsjukan som tydligen redan då ansågs höra till de svårartade.

Otto Blixt lade ut texten om hur vidskepelse, folkliga sedvänjor och svart magi hade sin makt över människorna i finnmarken.

Trollkarlen blev läkare och medicinman. Beryktade trollgubbar var bland andra Nybo-Kalle, som fjärrskådade i vatten och brännvin, Vittjärns-Kalle och Mats-Larsas, Skattlösbergs främste siare och vars trollstall finns bevarat på Finngammelgården.

Ofta tog man till besvärjelser mot olyckorna. Ilska getingar ska ha blivit omtöcknade när någon sammanbitet förestavade följande ramsa:

så sant min mor fött mig naken utan tänder, så sant ska du hålla din gadd, så sant jag bestämmer, din gröna gråspräckliga tusan!

Böcker om Grangärdebygden

Otto kände det som en viktig uppgift att i bokform sammanställa alla dessa sociologiska skildringar om hur finnmarksborna levde i gården, byn, socknen och hur trolldom och "kuckelgubbar" grep in i människornas liv. Han hoppades hinna med en bok om året. Det var tanken i slutet av 1960-talet. Då hade nämligen den store folklivstecknaren belönats och uppmuntrats genom ekonomiskt stöd och ett kommunalt stipendium på 12 000 kronor. Men den tid han hade till förfogan-

de hade börjat sina...

Det blev två böcker totalt; Det gamla Grangärde, Skogsbruk som gavs ut 1950 och Det gamla Grangärde, Boskapsskötsel som kom ut 1985.

Skogsbruket var ett arbetsområde som förstås låg Otto Blixt varmt om hjärtat. Manus till den sista boken låg klart när han gick bort 1971 och boken gavs ut av Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala med stöd från Ludvika kommun samt Dan Andersson Sällskapet.

I sin bok om boskapsskötseln i det gamla Grangärde skildrar Otto hur man använder sig av kloka gubbar och gummor för att bota sjuka husdjur eller ta reda på vilken elaksinnad person som hade skrämt ens häst.

För att skydda stallet för avundsjuka, onda och elaka grannars eventuella skadegörelse mot hästar och fålar lade man ned stål och kvicksilver i tröskeln, gjorde kors ovanför dörrens insida osv.

Det fanns ett sätt att skydda sig när man var ute och åkte med hästen och det var att vända grimman avig på hästen och låta den sitta så hela dagen. Ingen kunde skrämma en häst som hade grimman avig på sig.

Finngammelgården i Skattlösberg minner om svedjefinnarnas hårda kamp för brödfödan. Pörten och Mats-Larsas trollstall rymmer bland kolmila och kolarkoja.

Hästscojare

Men vad man inte kunde skydda sig emot, det var de klassiska hästscojarna. Som dök upp överallt där det bodde någon eller några.

Det berättas om en hästscojare som hade sålt en gammal häst till en bonde. När affären gjordes upp var hästen, som hade fått en rejäl dos arsenik, till synes pigg och utan skavanker. Men när giftet gått ur låg han för det mesta i spiltan. Hästscojaren möter bonden en dag och finner för gott att i så okunnig ton som möjligt fråga:

-Nå, hur mår hästen då?

*-Jo, tack, svarar bonden, han är allt bra myttje bät-
ter nu, i da har han till å mä örkat sitta uppe nära
timmar!*

Söndagen den 5 augusti 1962 bildade ett antal kulturpersoner Dan Andersson Sällskapet i Luosastugan i Dans hemby. Otto Blixt blev vice ordförande och även hustrun Greta Blixt ingick i sällskapet.

Otto belönades med det första Dan Andersson-priset 1963.

Barnbarnet Catarina Blixt vid det tecknade porträttet av farfar Otto Blixt. Från Otto Blixts Museum på Finngammelgården i Skattlösberg.

Barnbarnet minns

Otto Blixt var en mästare i att tränga in i det folkliga kynnet i storskogarna och han kunde berätta om och skapa verkliga bilder av livet och vardagen i Grangärde finnmark. Det vittnar inte minst barnbarnet Catarina Blixt om, som bor i Grängesberg:

-Vi fick alltid sitta i knät på farfar och han berättade och berättade om saker och ting. Eller så promenerade vi i skogen tillsammans.

-Jag minns också när pappa och farfar tog med oss till Anton. Då blev det väldigt mycket historieberättande.

(Anton Hedlund, född 1900 tillhörde också finnmarkens stora berättare. Han skötte Finngammelgården, guidade där och skrev tidningskåserier från Grangärdebygden. Red:s anm)

-Vi firade även jul och andra större högtider ihop. Det var en fin sammanhållning och familjekänsla hos oss!

Dan Andersson längtade ibland hem under sina resor inom- och utomlands. I dikten **Hemlängtan** (1915) beskriver han det så här:

*Jag är trött, jag är led på fabriken,
jag vill hem till jordhöljt bo,
till min koja vid Blodstensmyren,
i de gröna gömmenas ro.
Jag vill leva på bröd och vatten,
om jag endast strax får byta
allt gasljus och larm mot natten
där timmarna tysta flyta.*

*Jag vill hem till dalen vid Pajso,
till det gräsiga kärret vid So,
där skogarna murgrönsmörka
stå i ring kring mossig mo,
där starrgräs i ånga växer
vid källor som aldrig sina
och där växter väva i jorden
sina rötter silkesfina.*

*Jag vill hem till dalen vid Kango
där ljungen står brinnande röd
som ett trots i flammande lågor
framför höstens hotande död -
där fjärilar, färggrant glada
på mjöliga vingar sväva
och tunga, sjungande humlor
i den svällande myllan gräva.*

*Jag vill hem till det fattiga folket
som svettas i somrarnas glöd,
som vakar i bittra nätter
i envig mot köld och nöd. -
Jag vill dit där molnen gå tunga
under skyn där stjärnor skina,
och där obygdshälsorna sjunga
i takt med visorna mina.*

Otto Blixt levde hela sitt liv i Vännebo vid Pajso. Han behövde aldrig längta hem. Han var alltid hemma!

Georg Hahne

Journalist och fotograf

Plats för mottagaradress och porto

EPILOG

*God natt - god sömn jag önskar er,
ni alla vandringsmän.*

*Vi sluta sjunga och skiljas - vad mer
om aldrig vi träffas igen.*

*Jag har sagt något litet och fattigt av det
som brunnit hos mig och så snart brinner ner,
men den kärlek, där fanns, ej förgängelse vet -
god natt - god sömn åt er.*

DAN ANDERSSON SÄLLSKAPETS MEDLEMMAR

Dan Andersson Sällskapet har i nuläget 3 hedersmedlemmar, 121 ständiga medlemmar och sammanlagt närmare 600 medlemmar totalt.

HEDERSMEDLEMMAR

- ♥ Ingegerd Bergdahl Parling, Lidköping
- ♥ Ingrid Johansson, Stockholm
- ♥ Torsten Pettersson, Bollnäs

STÄNDIGA MEDLEMMAR

I förra numret av På färdvägarna redovisade vi för Dan Andersson Sällskapets ständiga medlemmar, men tyvärr föll då några av namnen på listan bort. Vi beklagar verkligen detta missöde. Här är de återstående namnen på sällskapets hedrade ständiga medlemmar:

- ♥ Else Aas, Norge
- ♥ Ingemar Arvidsson
- ♥ Syse Aslak, Norge
- ♥ Terje Eriksen, Norge
- ♥ Inger Fransson
- ♥ Ola Garli, Norge
- ♥ Jan Christian Gjems, Norge
- ♥ Knut Hoffart, Norge
- ♥ Torsten Pettersson

**Dan Andersson Sällskapets styrelse
tackar er alla!**

DAN ANDERSSON
SÄLLSKAPET

Bildat den 5 augusti 1962

AVSÄNDARE

Dan Andersson Sällskapet
Dan Andersson Museum
Engelbrektsgratan 8
S-771 30 LUDVIKA

PÅ FÄRDVÄGARNA

På färdvägarna är Dan Andersson Sällskapets medlemstidning. Den utkommer nu 3 gånger om året, från hösten 2016. Pappersupplaga ca 700 ex. Tidningen *På färdvägarna* finns även i digitalt format.

Redaktör, grafisk formgivning och redigering:
Ylva Sellin Isaksson, ordförande för Dan Andersson Sällskapet.

ISSN 1652-1986.

E-POST

Meddela oss din e-postadress så får du tidningen *På färdvägarna* digitalt och snabbt. Kontakta Dan Andersson Museum eller vår sekreterare:
tommy.brolin@gmail.com

DAN ANDERSSON MUSEUM

Välkommen till museet, museibutiken och kontoret på Engelbrektsgratan 8 i Ludvika. Ordinarie öppettider är tisdag-fredag kl 10-17 och lördagar kl 11-15. Entré till museet, 1 tr upp, är 40 kr. Grupper förbokas.

KONTAKT

Dan Andersson Museum
0240-100 16
museet@passagen.se

www.dansallskapet.hemsida24.se

www.facebook.com/danasallskap

